

Protokol nahrávky*

Pamětník: Svatopluk Vála

Datum a místo natáčení: 15. a 22. září 2025 v Praze

Natočil a zpracoval: Vilém Faltýnek

Svatopluk Vála – kompletní záznam	
1. NAHRÁVKA	
0:00:00	Představení narátora. Narozen v Prostějově v rodině restaurátora, 1943. Otec vyučen číšníkem, školen v Rakousku. Matka vyučena jako modistka, pracovala v rodinné továrně na klobouky. Školní docházka v Prostějově. Po osmiletce se hlásil na jedenáctiletku, ale nebyl přijat kvůli třídnímu původu. Díky pomoci učitelky mohl nastoupit do Kojetína. – Mladší bratr Přemysl. Otec Josef Vála, matka Květoslava, za svobodna Pichrtová. – Rodina za války. Strýc Vilém z matčiny strany byl před válkou důstojníkem československé armády, za protektorátu byl odsouzen za protiněmeckou činnost. Utekl a ukrýval se v rodině. – SV jako dítě občas pomáhal otci v hospodě.
0:19:31	Obecná škola, pak měšťanská. Klukovské zábavy. Návštěvy kina, do divadla se školou. Kotěřův Národní dům, hostování olomouckého divadla. – Otcovy gramodesky, mj. Vojta Merten. Jazz a swing. Otec hrál na housle. SV se učil na klávesovou harmoniku. Hudební představitel využil později v divadelní praxi.
0:27:31	První projevy muzického talentu. K úvahám o umění ho přivedl spolužák z měšťanky Ladislav Županič. Reprodukce Goghova obrazu Most v Arles. – Co hrálo roli v kádrových potížích SV. Otec ve věku 40 let poslán na vojnu k PTP, matka se o syny starala sama. Otec zemřel mladý, po návratu z vojny už se nikdy zcela neuzdravil. Osud otcovy hospody. – Jedenáctiletka trvala 3 roky, neměla dobrou úroveň. Četl beatnickou poezii. – Co způsobilo setkání s Wolkerovým Prostějovem. Na fakultě později založil divadlo poezie, usiloval o účast na této přehlídce, ale neprošel postupovým systémem.
0:42:48	Pedagogický institut v Olomouci, seznámil se zde s mladým básníkem Daliborem Malinou. Společně připravili inscenaci z textů Lawrence Ferlinghettiho. Když Malina po roce absolvoval, SV sám založil divadlo Abeceda a inscenoval texty Sławomira Mrożka. Protestní podtext obou inscenací, Mrožek s politickým rozměrem. Přístup k Ferlinghettimu, pracovali s časopiseckými publikacemi. SV ověřoval práci s <i>hlasovou skupinou</i> . Hrál v aule na filosofické fakultě a na kolejích. Sestavení souboru, získával členy mezi nastupujícími prváky. – Členové souboru.
0:56:07	Záměr studovat na JAMU. Domluva s L. Županičem, že společně půjdou studovat herectví. SV hrál už na jedenáctiletce amatérské divadlo, soubor OP Prostějov. Inscenace Čechovových aktovek, „Slzy, které svět nevidí“. Hrál v něm i Županič. Rodiče záměr studia JAMU neschválili. Obtížná kombinace intelektuálního a hereckého naturelu. – Pedagogický institut díky učitelce, obor český jazyk – výtvarná výchova. Institut později přičleněn jako fakulta k Univerzitě Palackého. Pedagogové na škole. Diplomová práce o scénografii v Divadle Oldřicha Stibora. Kamenná divadla mu k srdci nepřišla. Absolvoval v roce 1960.
1:08:09	Další životní plány, představy. O prázdninách úraz, nemohl nastoupit na umístěnku do Kostelce. Kamarád opouštěl místo v požadované aprobaci. Dislokační inspektor kontroloval výsledky a doporučil přestup na Lidovou školu umění do Prostějova. Učil výtvarnou

* Protokol nepředkládá ověřená fakta. Reprodukuje informace v té podobě, v jaké je uvádí narátor. Případná vnější doplnění jsou odlišena hranatými závorkami.

	výchovu a literárně-dramatický obor. Soubor Abeceda se rozprchl. Nástup do Prostějova ve školním roce 1964/65. Rodinná situace. Podmínky v LŠU byly dobré, školu řídil nadšený ředitel Radek Kubáník. Provoz v LŠU, v literárně-dramatickém oboru měl velkou skupinu gymnazistů, z nich vytvořil divadelní soubor. Metodické vedení pro výuku dramatické výchovy tehdy chybělo. Budoval soubor, učil pohyb, hlas, řeč... Hledal cestu.
1:19:51	Hodně četl poezii. Škvorecký, „Ze života lepší společnosti“, výraz vzpoury mladého člověka. Ivana Svozilová, jediná, která přešla z Abecedy. V roce 1968 zemřela. – V roce 1969 inscenovali „Křest sv. Vladimíra“ od K. H. Borovského. Socha Borovského před budovou divadla v Prostějově. Spontánní happening u sochy vyvolal kritiku. Slávka Šrámková.
2. NAHRÁVKA	
1:30:00	Věk členů souboru. Prévert. Dramaturgii budoval sám, ne kolektivně. Členové se věnovali i sólové recitaci. V inscenacích nepoužíval recitační postupy. Techniku voicebandu vytvořil volně podle literatury, neměl praktickou zkušenost. Funkce voicebandu. – Prévert, texty ze Světové literatury. „Transcendantní Prae-vert“. Uváděli často, vyhráli na Wolkerově Prostějově i na Šrámkově Písku. Práce s kostýmem a scénou. Víceúčelové prkno, piano. Zhudebněné texty. – Přístup Mirka Kovářika a jeho práce s poezií byly jiné, v Docela malém divadle uplatňoval recitátorskou zkušenost. Seznámili se později.
1:45:13	(videozáznam) Vznik HaDivadla. Vedoucí tajemník KSČ Kroupa chtěl ve městě vytvořit vlastní divadlo a profesionalizovat soubor LŠU, přestože bylo zaměřeno protisystémově. Texty Karla Jiráčka El Kar (Skupina Modré Blůzy, proletářská poezie). Od 1. 1. 1974 SV nastoupil na Městské kulturní středisko, které bylo zřizovatelem divadla, jako vedoucí souboru. Angažmá Josefa Kovalčuka jako dramaturga. Ze souboru LŠU přešli tři, jeden jako tajemník (Miroslav Kubes) a jeden jako technik. Kubes psal poezii metodou beatnické generace. Druhý, Hubert Schnaubert, byl vyučen kovoobráběčem, ale věnoval se pantomimě. Dramaturgem Kovalčuk. Přihlásil se sám řediteli MKS. Původně zamýšlen Jan Roubal.
2:00:25	Počáteční vize. Měl připravené texty, Mrožka, Préverta, ale všechno dopadlo jinak. Nezačínali s arenou, ale tradičním jevištěm. Pubertální publikum. (konec videozáznamu) – Začátky divadla, první měsíce pracovali jako stavební brigáda. Přesun do přednáškového sálu Osvětové besedy. Památkově chráněná budova J. Kotěry si vynutila jevištní řešení. Centrální inscenační prostor. – Těšil se, že bude moct realizovat připravené texty. – Vznik názvu Hanácké divadlo, nápad tajemníka, připomínal Horácké divadlo. Studio 74. Po dvou sezónách název zkrátili na HaDivadlo.
2:12:26	Zahajovací premiéra „Revoluční epos“ z textů El Kara. Následovala „Štěnice“ od Majakovského. – „Ekkykléma“, inspirace ruským balagančikem. Pojízdný prvek přivázel živý obraz. Poezie Alexandra Bloka. Lyrika za každou cenu. – Publikum. Oslovovali mládež na středních školách. Formování publika. – Budování souboru, nejprve amatéři, pak zaplacení amatéři, později profesionální (školení) herci. Irena Hýšková. Udržovala kontakt mezi souborem a režisérem. Nestudovaní herci nebyli poškozování školou, ale zároveň neměli osobnostní projev získaný prací na škole.
2:35:21	Intenzita práce souboru. Zkoušky denně. HaDivadlo bylo divadlem režiséřského typu. – „Pramen“ z Wolkerových textů. „Kubula a Kuba Kubikula“, vedením byli nuceni hrát i pro děti. Využili techniku černého divadla, UV lampu si půjčovali. Po Kubulovi následovala „Markéta Lazarová“. Titul vybral Kovalčuk. Rezonovala s žitou realitou bez naděje. SV byl vyšetřován StB, soudruzi se chtěli infiltrovat do okruhů divadla. – Manželka, setkání na fakultě, byla učitelka ZŠ. – Šťára v bytě. Našli synopsi hry „Souboje“ od Uhdeho. Zdeněk Pospíšil. To bylo v době, kdy SV pracoval jako dramaturg v televizi; plány na uvedení.
2:51:18	Scénografické řešení „Markéty Lazarové“. Nabídka Pavla Dostála na nové uvedení

	s hudbou Ulrychových. S Dostálem se setkal na kurzech dramatické výchovy při Divadle Oldřicha Stibora, vedl je herec Bourek. Divadlo, které dělal Pavel Dostál. – Vojtěch Steklač, povinná volba současného autora. Podobně Švejdova „Havárie“. Inscenovali ve velké stylizaci, poprvé použil centrální prostor. – Irena Hýsková. Byla ve skupině dorostenců Zdeňka Potužila, poznal ji při hostování v Divadle na okraji. „Maestro“. „Post-postřižiny“. „Na hrázi věčnosti“. S Potužilovým souborem se znal z Wolkerova Prostějova.
3:03:14	Svébytnost jeho divadelní práce. Komediantství, cirkus. Práce s vertikálním členěním prostoru. „Maestro“ byla první dramatizace Bulgakovova Mistra a Markétky. Po třech reprízách zakázáno uvádění. – „Strakatý máslo“, Miloš Černoušek měl režijní ambice. – Triptich: „Ekkykléma“, „Depeše na kolečkách“ a „Chapliniáda“. V „Depeši na kolečkách“ hrál adjustora Arnošt Goldflam. – Dlouho usilovali o přiřazení k Brnu, v prostějovském <i>kurníku</i> jim bylo těсно, nedostatek pracovních míst. Divadlo na provázku bylo vzorem, jak fungovat při Státním divadle Brno. Goldflam začal režisovat. Provozní obtíže. – Televizní pořad „Pouť k milosrdným“ o Františku Krumlovském.
3:18:00	Příchod Arnošta Goldflama. Přivedl ho Miloš Maršálek, jako obsazení do „Depeše na kolečkách“, SV ho angažoval. Leitmotiv trilogie. – Po přičlenění ke Státnímu divadlu Brno HaDivadlo ještě dvě sezóny zůstávalo v Prostějově. – SV opustil divadlo a nastoupil do Československé televize. Záměr vytvořit divadlo mladých při ČST. V Prostějově Klub mladého diváka, program sestaven i z hostování tehdejších malých divadel: Na okraji, Studia Y, Na provázku, Činoherního studia v Ústí n. L. HaDivadlo zajíždělo hostovat do jejich měst. Ředitel brněnského studia Bimka, dříve řídil Slovácké divadlo v Uherském Hradišti. Narátorovi nabídl místo dramaturga a režiséra, mohl by dál pokračovat v divadle. To mu ale následně zakázali. Celovečerní film „Vrah“, vznikl s pomocí Karla Fuksy. SV točil pro televizi pořady poezie, ke spolupráci zval Zdeňka Potužila nebo Radima Vašínku. – „Pouť k milosrdným“ byla záznam divadelní inscenace. Natáčeno v sále bez diváků.
3:33:15	Události roku 1989. V lednu 1990 dostal nabídku na ministerstvu kultury. Odešel z Brna. SV byl ve svazu dramatických umělců ve skupině pro mladé divadlo, kterou vedl Peggy Nekolný. Nekolný nabídl jít na MK připravovat nový divadelní zákon. Odešel z televizní redakce dramatického vysílání. Vyhláška, kterou zrušil předávací představení v divadlech a schvalování dramaturgických plánů. Ministr Uhde využil regulace a s narátorem rozvázal poměr. Díky Lukešovi se ale SV později mohl na ministerstvo vrátit. V úřadu panovala tehdy velmi uvolněná atmosféra. – HaDivadlo se změnilo, návrat do divadla v nových poměrech už pro narátora neměl smysl.
3:43:10	Názor SV na spojení HaDivadla s Ochotnickým kroužkem. – 50. výročí HaDivadla v roce 2024. – Kvůli zdravotním potížím se dnes už drží stranou. – Kniha Mikiho Jelínka „Svatopluk Vála“. Výběr fotografií. – Dcera SV Svatava Forbelská vystudovala herectví, působila ve Studiu Y.
3:51:15	KONEC